



คู่มือเตรียมสอบ

ครูพี่ช่วย แบบ

ภาค ข. **กทม.**

ประกอบด้วย

ภาค ข ความรู้ความสามารถที่ใช้เฉพาะตำแหน่ง
(คะแนนเต็ม 200 คะแนน)

ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับวิชาการศึกษา (คะแนนเต็ม 100 คะแนน)
ให้ทดสอบด้วยวิธีการสอบข้อเขียนแบบปรนัย ในเรื่องต่อไปนี้

- หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร
- หลักการสอนและการจัดการเรียนรู้
- จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว
- การพัฒนาผู้เรียน
- การบริหารจัดการชั้นเรียน
- การวิจัยทางการศึกษา
- สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา
- การวัดและประเมินผลการศึกษา

เปิดศักราชบวจร ทุกหน่วยงานสอบและติวทางไปรษณีย์ ติดต่อ 02-3186868, 02-3141492

ศูนย์รวมคู่มือเตรียมสอบและแนวข้อสอบ มีวางจำหน่ายตามศูนย์หนังสือทั่วประเทศ

บริการจัดส่งพัสดุ หรือ ไฟล์ดาวน์โหลด www.thebestcenter.com

ติดต่อไลน์ Line ID : @thebestcenter หรือ @tutorkung

270.-

คู่มือสอบภาค ข. ครูผู้ช่วย กทม.

รวบรวมและเรียบเรียงโดย.....

ฝ่ายวิชาการ สถาบัน THE BEST CENTER

ห้ามตัดต่อหรือคัดลอกส่วนใดส่วนหนึ่งของเนื้อหา

สงวนลิขสิทธิ์ตาม พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

ราคา 270 บาท

◆
จัดพิมพ์และจำหน่ายโดย
◆



The Best Center InterGroup Co., Ltd.

บริษัท เดอะเบสท์ เซ็นเตอร์ อินเตอร์กรุป จำกัด

บริหารงานโดย ดร.สิงห์ทอง บัวชุมและอาจารย์จันทน์ บัวชุม (ติวเตอร์ก๊ง ย่าน ม. ราม)

เลขที่ 2145/7 ซอยรามคำแหง 43/1 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

โทรศัพท์.081-496-9907,0-2314-1492, 0-2318-6868 โทรสาร. 0-2718-6274 line id: @thebestcenter

www.thebestcenter.com หรือ www.facebook.com/bestcentergroup

คู่มือสอบ

ภาค ข.

ครูผู้ช่วย กทม.

ราคา 270 -.

คำนำ

สำหรับชุดคู่มือสอบภาค ข. ครูผู้ช่วย กทม. เล่มนี้ ทางสถาบัน THE BEST CENTER และฝ่ายวิชาการของสถาบันได้เรียบเรียงขึ้น เพื่อให้ผู้สมัครสอบใช้สำหรับเตรียมสอบในการสอบแข่งขันฯ ในครั้งนี้

ทางสถาบัน THE BEST CENTER ได้เล็งเห็นความสำคัญจึงได้จัดทำหนังสือ เล่มนี้ขึ้นมา ภายในเล่มประกอบด้วยทุกส่วนที่กำหนดในการสอบ เจาะข้อสอบทุกส่วน พร้อมคำเฉลยอธิบาย มาจัดทำเป็นหนังสือชุดนี้ขึ้น เพื่อให้ผู้สอบได้เตรียมตัวอ่านล่วงหน้า มีความพร้อมในการทำข้อสอบ

ท้ายนี้ คณะผู้จัดทำขอขอบคุณทางสถาบัน THE BEST CENTER ที่ได้ให้การสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการจัดทำต้นฉบับ ทำให้หนังสือเล่มนี้สามารถสำเร็จขึ้นมาเป็นเล่มได้ พร้อมกันนี้คณะผู้จัดทำขอ น้อมรับข้อบกพร่องใดๆ อันเกิดขึ้นและยินดีรับฟังความคิดเห็นจากทุกๆ ท่าน เพื่อที่จะนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

ขอให้โชคดีในการสอบทุกท่าน

ฝ่ายวิชาการ

สถาบัน The Best Center

www.thebestcenter.com

สารบัญ

➤ หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร	1
✦ แนวข้อสอบ หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร	27
➤ หลักการสอนและการจัดการเรียนรู้	34
✦ แนวข้อสอบ หลักการสอนและการจัดการเรียนรู้	61
➤ จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว	69
✦ แนวข้อสอบ จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว	86
➤ การพัฒนาผู้เรียน	100
✦ แนวข้อสอบ การพัฒนาผู้เรียน	120
➤ การบริหารจัดการชั้นเรียน	129
✦ แนวข้อสอบการบริหารจัดการชั้นเรียน	146
➤ การวิจัยทางการศึกษา	153
✦ แนวข้อสอบ การวิจัยทางการศึกษา	167
➤ สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา	176
✦ แนวข้อสอบ สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา	188
➤ การวัดและประเมินผลการศึกษา	200
✦ แนวข้อสอบ การวัดและประเมินผลการศึกษา	219
✦ รวมแนวข้อสอบความรู้ความสามารถเกี่ยวกับวิชาการศึกษา	237



หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร

■ ความหมายของหลักสูตร

ความหมายของคำว่า “หลักสูตร” มาจากคำภาษาละตินว่า “Racecourse” แต่เมื่อนำมาใช้ในทางการศึกษาคำว่า “หลักสูตร” มีความหมายได้หลายอย่าง แต่เดิมมีความหมายว่าเป็นรายการกระบวนวิชา ต่อมาคำนี้ได้ขยายความออกไปมากขึ้น นักพัฒนาหลักสูตรที่มีความเชี่ยวชาญจะสามารถอธิบายความหมายได้กว้างขวางกว่านักพัฒนาหลักสูตรที่มีแนวคิดดั้งเดิมซึ่งมักจะให้ความหมายของหลักสูตรแคบๆ เช่น ที่กล่าวมาแล้ว ความหมายของหลักสูตรที่มาจากคนๆ เดียวอาจมีมากมาย ตัวอย่างเช่น

- หลักสูตรคือแผนการเรียน
- หลักสูตรประกอบด้วยเป้าหมาย และจุดประสงค์เฉพาะที่จะนำเสนอและจัดการเนื้อหา ซึ่งจะรวมถึงแบบของการเรียนการสอนตามจุดประสงค์ และท้ายที่สุดจะต้องมีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการเรียน

นอกจากนั้นยังมีคำที่มีความหมายใกล้เคียงกับหลักสูตรอีก เป็นต้นว่า

➤ โปรแกรมการเรียน (A Program of Studies)

เริ่มใช้ครั้งแรกในการจัดการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา คำนี้ใช้แทนความหมายของคำว่าหลักสูตร ซึ่งคนทั่วไปไปใช้ คล้ายกับรายการเรียงลำดับรายวิชา ปัจจุบันยังมีการใช้คำนี้ในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยการจัดลำดับรายวิชาแล้วเรียกว่า เป็นโปรแกรมการเรียน

➤ เอกสารการศึกษา (A Document)

นักการศึกษาบางคนนิยามคำว่าหลักสูตรตามจุดมุ่งหมายที่จะให้ศึกษา การนิยามเช่นนี้มุ่งไปในประเด็นที่ว่าหลักสูตรเป็นเอกสารเพื่อเสนอต่อผู้มาติดต่อสถานศึกษาว่า มีการจัดการเรียนการสอนเป็นหลักฐานตามเอกสารที่นำเสนอ

➤ แผนการจัดกิจกรรม (Planned Experience)

นักการศึกษาหลายคนมักจะให้ความหมายของหลักสูตรว่าเป็นแผนการจัดกิจกรรมส่วน เซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (Saylor & Alexander, 1966:5) อธิบายความแตกต่างระหว่าง

สรุปว่า คู่มือหลักสูตรก็คือการวางแผนหลักสูตรนั่นเอง

นอกจากนั้นได้มีผู้ให้นิยามศัพท์ คำว่า หลักสูตร ไว้ต่างๆ กันดังนี้

“เป็นลำดับประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดทำขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดและปฏิบัติตามที่ตั้งจุดหมายไว้”

“เป็นประสบการณ์ทั้งหมดที่เด็กได้รับภายใต้การแนะนำของครู”

“เป็นประสบการณ์ทั้งหมดที่ผู้เรียนได้รับภายใต้การดำเนินการที่โรงเรียนจัดให้”

จากคำนิยามที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรเน้นที่ประสบการณ์มากกว่าเนื้อหา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนตามแนวปรัชญาการศึกษาแบบพัฒนาการ (เกิดขึ้นระหว่างปี

ค.ศ. 1920-1940) แนวปรัชญานี้ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาจากการเน้นเนื้อหาวิชา (Subject Centered) มาเป็นเน้นผู้เรียน (Student Centered) (รุจิรุ ภูสาระ, 2546, หน้า 1-2)

หลักสูตร หมายถึง ประมวลเหตุการณ์ทั้งปวงที่ครูผู้สอนให้แก่ผู้เรียน เพื่อพัฒนาความสามารถในการดำรงชีวิต เพื่อเป็นผู้ใหญ่ที่ดีและมีคุณภาพในอนาคต (Flanklim Rovvit 1974 p. 4)

อย่างไรก็ตาม การที่จะนิยามคำว่าหลักสูตรให้เป็นนิยามที่ชัดเจนและยอมรับกันทั่วไปนั้น ยังไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากขาดการพิจารณาพิจารณาร่วมกัน สาเหตุที่ทำให้ไม่อาจมีการประชุมร่วมกันได้ เพราะพัฒนาการของทฤษฎีหลักสูตรยังไม่พัฒนาเนื่องจากขาดปัจจัยต่างๆ สนับสนุน เป็นต้นว่า การสนับสนุนด้านการเมือง และความล้มเหลวที่เกิดจากนักการศึกษาต้องการนำผลการพิจารณาพิจารณาไปทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการจัดการของโรงเรียน (Wiles and Bondi, 1993 :15)

โอลิวา (Oliva 1992, p. 5-6) ได้นำคำนิยามต่างๆ ของหลักสูตรมาเรียบเรียงไว้ดังนี้หลักสูตร คือ

- สิ่งที่ใช้สอนในโรงเรียน
- ชุดวิชาที่เรียน (Set of Subject)
- เนื้อหา (Content)
- โปรแกรมการเรียน (Program of Studies)
- ชุดของสิ่งที่ใช้ในการเรียนการสอน (Set of Materials)
- ลำดับของกระบวนวิชา (Sequence of Courses)
- จุดประสงค์ที่นำไปปฏิบัติ (Performance Objectives)
- กระบวนวิชาที่ศึกษา (Course of Study)
- ทุกสิ่งที่สอนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนที่โรงเรียนเป็นผู้จัด
- ทุกสิ่งที่กำหนดขึ้นโดยบุคคลในโรงเรียน
- ลำดับของกิจกรรมในโรงเรียนที่ดำเนินการ โดยผู้เรียน
- ประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งเกิดจากระบบการจัดการของโรงเรียน

นอกจากนี้ หลักสูตรยังมีความหมายแตกต่างกันตามผู้ใช้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาจะให้ความหมายของหลักสูตรเป็นการจัดประสบการณ์ทั้งหมดในสถานศึกษาให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ และดำรงชีวิต

ผู้สอนจะให้ความหมายของหลักสูตร ในลักษณะเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ได้วางแผนไว้กับการสอนของครู และประสบการณ์จะเกิดขึ้นได้จากการเรียนรู้ของนักเรียน

ผู้เรียนจะให้ความหมายของหลักสูตรในสิ่งที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ ตามที่สถานศึกษากำหนดและตามที่ครูสอน (ปริยาพร วงอนุตรโรจน์, 2546, หน้า 25)

โดยสรุป ความหมายของหลักสูตรอธิบายได้ดังนี้ หลักสูตรเป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะและเจตคติ ค่านิยม พัฒนานักเรียนในทุกๆด้านและเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศให้ยั่งยืนก้าวหน้า บุคคลที่นำพาสิ่งเหล่านี้ให้ประสบผลสำเร็จก็คือครูนั่นเอง

➤หลักสูตรแฝง (Hidden Curriculum)

จากนิยามหลักสูตรซึ่งมีมากมายหลายนิยาม แต่มีจุดร่วมกันประการหนึ่ง คือ “เป็นรูปธรรม” อย่างไรก็ตาม หลักสูตรก็ยังไม่อาจสรุปประเด็นได้ชัดเจนทั้งหมด ทุกหลักสูตรยังมีสิ่งแอบแฝงอยู่ ซึ่งเรียกสิ่งนี้ว่าเป็นหลักสูตรแฝง มีความหมายว่า เป็นหลักสูตรที่ไม่ได้มีการกำหนดไว้ล่วงหน้า การจะทำให้เกิดความชัดเจนเกี่ยวกับหลักสูตรแฝงได้ไม่ถนัดนัก แต่ก็อาจจะมองเห็นได้จากพลังที่มีอยู่ในโรงเรียน และส่งผลต่อการยอมรับของโรงเรียน ของเขตพื้นที่ และของชุมชน กระบวนการทางสังคม ซึ่งอาจเกิดจากโรงเรียน ชุมชน มักจะส่งผลให้เกิดหลักสูตรแฝง ธรรมชาติของหลักสูตรแฝงมักจะไม่ว่างจากการเปิดเผยหรือมีผู้เอาใจใส่มากนัก อาจเป็นวิธีการในการสอนนักเรียนเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ทางสังคม ค่านิยม การดำเนินชีวิตซึ่งส่งสมมาจนทำให้เป็นความคาดหวังหรือปฏิบัติเป็นประจำมาก่อนเป็นเวลานาน ข้อเสียประการหนึ่งของหลักสูตรแฝง คือ การเกิดความเคยชินที่ต่อนักเรียนในด้านวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ เชื้อชาติวิธีการจัดปัญหาด้านนี้ คือ โรงเรียนจะต้องวิเคราะห์สภาพต่างๆ ไปของโรงเรียนให้ถ่องแท้

➤ความสำคัญของหลักสูตร

ความสำคัญของหลักสูตร นอกจากจะเป็นเครื่องกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาและเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงคุณภาพของผลผลิตทางการศึกษาแล้ว ความสำคัญของหลักสูตร อาจพอสรุปได้ดังนี้

1. เป็นเอกสารของทางราชการหรือเป็นบัญญัติของรัฐ เพื่อให้บุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาไปปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นสถาบันการศึกษาของรัฐหรือเอกชน ดังนั้นหลักสูตรจึงเปรียบเสมือนคำสั่ง หรือข้อบังคับของทางราชการชนิดหนึ่งนั่นเอง

2. เป็นเกณฑ์มาตรฐานทางการศึกษาเพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันศึกษาระดับต่างๆ รวมทั้งเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่ง ในการที่จะจัดสรรงบประมาณบุคลากร อาคาร สถานที่และวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาของรัฐให้แก่โรงเรียน

3. เป็นแผนการดำเนินงานของนักบริหารการศึกษา ที่จะต้องอำนวยการ ควบคุมดูแลกำกับ และติดตามประเมินผล ให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐ

4. เป็นแผนการปฏิบัติงาน หรือเครื่องชี้แนวทางในการปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะเสนอแนะจุดมุ่งหมาย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนการสอนซึ่งครูควรจะต้องปฏิบัติตามอย่างจริงจัง

5. เป็นเครื่องมือของรัฐในอันที่จะพัฒนาคน และพัฒนากำลังคน ซึ่งจะเป็นตัวสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตามแผนและนโยบายของรัฐ

6. เป็นเครื่องชี้ถึงความเจริญของชาติ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนประเทศชาติใดมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ ก็จะทำให้คนในประเทศนั้นมีคุณภาพ รู้จักเลือกสรรและใช้ชีวิตอย่างชาญฉลาด สามารถนำพาสังคมและคนในสังคมก้าวไปพร้อมๆ กับกระแส โลกาภิวัตน์ได้อย่างมั่นคง และสันติสุข (อนุศักดิ์ สมิตสันต์, 2540, 39-40)

➤ประเภทของหลักสูตร

การแบ่งประเภทของหลักสูตรเป็นการแบ่งตามแนวคิด ปรัชญา และทฤษฎีของการศึกษาประเภทของหลักสูตรออกได้เป็น 9 แบบ ดังนี้

1. หลักสูตรรายวิชา (Subjective Curriculum) เป็นรูปแบบหลักสูตรดั้งเดิม โดยเน้นเนื้อหาสาระซึ่งลักษณะหลักสูตรแบบนี้ก็เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจเนื้อหาสาระซึ่งลักษณะหลักสูตรรายวิชาจะมีลักษณะดังนี้

1.1 เนื้อหาสาระแต่ละรายวิชาจะแยกจากกัน เช่น วิชาเลขคณิต ฟิสิกส์ เคมีชีววิทยาสอนแยกออกจากกันเป็นรายวิชา

1.2 แต่ละวิชาจะมีลำดับของเนื้อหาสาระ มีขอบเขตของความรู้ที่เรียงลำดับความยากง่ายและไม่เกี่ยวโยงถึงวิชาอื่นๆ

1.3 วิชาแต่ละวิชา ไม่ได้โยงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้นั้นกับการปฏิบัติในสถานการณ์จริง

1.4 การเลือกเนื้อหาสาระ และการจัดเนื้อหาสาระ โดยยึดคุณค่าที่มีอยู่ในตัวของเรื่องที่สอนนั้น โดยมีแนวคิดว่าผู้เรียนสามารถนำไปใช้เมื่อต้องการ

2. หลักสูตรสหพันธ์ (Correlated Curriculum) หลักสูตรที่นำเอาเนื้อหาของวิชาอื่นที่มีความสัมพันธ์กันมารวมเข้าด้วยกัน แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของ 2 วิชา โดยไม่ทำลายขอบเขตวิชาเดิม คือ ไม่ได้มีการผสมผสานเนื้อหาเข้าด้วยกัน เช่น การจัดเนื้อหา เน้นให้เห็นความสัมพันธ์ ระหว่างระบบอิเล็กทรอนิกส์และโทรทัศน์ ความสัมพันธ์ระหว่างการเลี้ยงหมูและการปลูกพืช โดยแสดงให้เห็นแต่ละวิชาจะเสริมกันได้อย่างไร

3. หลักสูตรผสมผสาน (Fused Curriculum) เป็นการจัดหลักสูตรที่มุ่งเน้นรายวิชาโดยสร้างจากเนื้อหาวิชาที่เคยแยกสอนให้เป็นวิชาเดียวกัน แต่ยังคงรักษาเนื้อหาพื้นฐานของแต่ละวิชาไว้ หลักสูตรแบบนี้แตกต่างจากหลักสูตรสหสัมพันธ์ที่มีบูรณาการระหว่างวิชามากกว่าคือ การสอนวิชาเหมือนสอนวิชาเดียว

4. หลักสูตรหมวดวิชา (Board Field Curriculum) เป็นรูปแบบหลักสูตรที่มีลักษณะหลายหลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรสหสัมพันธ์และหลักสูตรแบบผสมผสาน โดยการนำเนื้อหาวิชาหลายๆ วิชา จัดเป็นวิชาทั่วไปที่กว้างขวางขึ้น โดยเน้นถึงการรักษาคูณค่าของความรู้ที่มีเหตุผลมีระบบ เช่น มนุษย์กับเทคโนโลยี มนุษย์สัมพันธ์ เป็นต้น

5. หลักสูตรวิชาแกน (Core Curriculum) เป็นหลักสูตรที่มีวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นแกนของวิชาอื่นๆ โดยเน้นเนื้อหาด้านสังคมและหน้าที่พลเมือง เพื่อการแก้ปัญหา เช่น ประชากรและมลภาวะ การดำรงชีวิตในเมืองและชนบท

6. หลักสูตรที่เน้นทักษะกระบวนการ (Process Skills Curriculum) เป็นหลักสูตรที่มุ่งให้เกิดทักษะกระบวนการ เช่น ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ กระบวนการในการแก้ปัญหา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาให้เป็นผู้มีความสามารถในการด้านทักษะกระบวนการดังนี้

6.1 มีความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้

6.2 ใช้กระบวนการให้เป็นสื่อไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ

6.3 ให้รู้ธรรมชาติของกระบวนการ

7. หลักสูตรที่เน้นสมรรถฐาน (Competency or Performance base Curriculum) เป็นหลักสูตรที่มีความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างจุดมุ่งหมาย กิจกรรม การเรียนการสอน และความสามารถในการปฏิบัติของผู้เรียน ในการจัดหลักสูตรแบบนี้จะต้องกำหนดความสามารถในการปฏิบัติที่ต้องการไว้เป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม หรือจุดประสงค์ด้านความสามารถ จากนั้นก็วางแผนกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุแต่ละจุดประสงค์และมีการตรวจสอบการปฏิบัติของผู้เรียนก่อนที่จะผ่านไปเรียนตามจุดประสงค์ถัดไป เช่น การฝึกสอนแบบจุลภาคการสอนพิมพ์ดีด

8. หลักสูตรที่เน้นกิจกรรมและปัญหาสังคม (Social Activities and Problem Curriculum) หลักสูตรแบบนี้จะแตกต่างกันไปตามแนวคิดของแต่ละกลุ่ม เช่น ผู้ที่มีแนวคิดหลักสูตรควรตรงกับการดำรงชีวิตในสังคมจริง ในการสร้างหลักสูตรจึงยึดรากฐานของหน้าที่ทางสังคม หากมีแนวความคิดว่าหลักสูตรควรเป็นเรื่องเกี่ยวกับปัญหา หรือเรื่องต่างๆ ของชีวิตในสังคมชุมชน เช่น การป้องกันมลภาวะ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

9. หลักสูตรที่เน้นความต้องการและความสนใจของแต่ละบุคคล (Individual Needs and Interest Curriculum) เป็นหลักสูตรที่เน้นความสนใจและความต้องการของผู้เรียนเช่น การเน้นที่ผู้เรียนการเน้นที่ประสบการณ์ โดยหลักสูตรที่สร้างขึ้นตามความรู้ และความสนใจของผู้เรียนมีความยืดหยุ่นสูง และผู้เรียนสามารถเรียนได้เป็นรายบุคคล เช่น หลักสูตรของโรงเรียน Summer Hill ที่อังกฤษ ซึ่ง นิล (Niel 1960) สร้างขึ้น โดยทำโรงเรียนให้สอดคล้องกับเด็ก เป็นต้น (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2546, หน้า 27-29)

➤ องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตร หมายถึง ส่วนที่อยู่ภายในและประกอบกันเข้าเป็นหลักสูตรเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ความหมายของหลักสูตรสมบูรณ์ เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรไปด้วยตามแนวคิดของนักการศึกษา ได้กล่าวถึงองค์ประกอบไว้ดังนี้

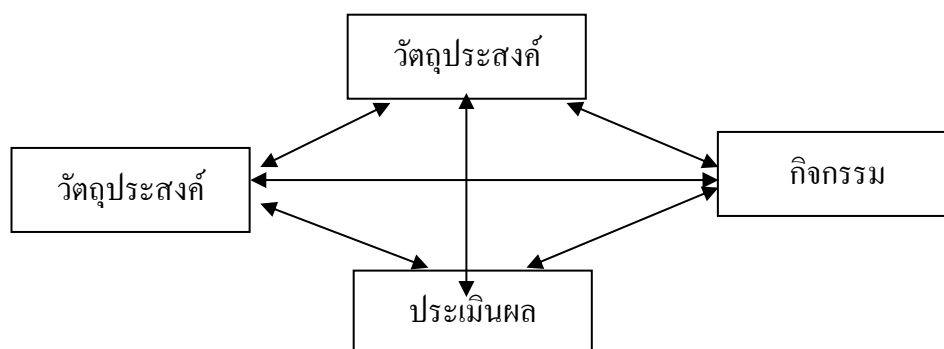
1. ไทเลอร์ (Tyler 1968, 1) กล่าวว่า โครงสร้างของหลักสูตร มี 4 ประการ คือ

- 1.1 จุดมุ่งหมาย (Educational Purpose) ที่โรงเรียนต้องการให้ผู้เรียนเกิดผล
- 1.2 ประสบการณ์ (Educational Experience) ที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้จุดมุ่งหมายบรรลุผล
- 1.3 วิธีการจัดประสบการณ์ (Organizational of Educational Experience) เพื่อให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
- 1.4 วิธีการประเมิน (Determination of What to Evaluate) เพื่อตรวจสอบจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

2. ทาบา (Taba, 1962, p. 422-423) กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร 4 องค์ประกอบ คือ

- 2.1 วัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะ
- 2.2 เนื้อหาและจำนวนชั่วโมงสอนแต่ละวิชา
- 2.3 วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 2.4 วิธีการประเมินผล

องค์ประกอบดังกล่าวสามารถแสดงความสัมพันธ์ภายในได้ดังนี้



ภาพประกอบที่ 1 องค์ประกอบของหลักสูตร

3. องค์ประกอบของหลักสูตรในเชิงระบบ

โบแฮมป์ (Beauchamp, 1968, p. 108) เป็นผู้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรในเชิงระบบ คือ ส่วนที่ป้อนเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลลัพธ์ที่ได้ (Output) ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นตามภาพประกอบที่ 2

ส่วนที่ป้อนเข้า	กระบวนการ	ผลลัพธ์
- เนื้อหาวิชา - ผู้เรียน - ชุมชน - พื้นฐานการศึกษา	- ลักษณะการใช้งาน - สื่อ/อุปกรณ์ - ระยะเวลา - การวัดผล	- ความรู้ - ทักษะ - เจตคติ - ความมั่นใจ

➤รูปแบบของหลักสูตร (Curriculum Design)

รูปแบบของหลักสูตรหรือประเภทของหลักสูตรมีอยู่หลายรูปแบบ แต่ละรูปแบบก็มีแนวความคิด จุดมุ่งหมาย โครงสร้างแตกต่างกันออกไป ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

1. หลักสูตรแบบเน้นเนื้อหาวิชา (Subject-Matter-Curriculum)
2. หลักสูตรแบบหมวดวิชา (Broad-Field-Curriculum)
3. หลักสูตรที่ยึดกระบวนการทางสังคมและการดำรงชีวิต (Social Process and Life Function)
4. หลักสูตรแบบแกนกลาง (The Core Curriculum)
5. หลักสูตรที่ยึดกิจกรรมและประสบการณ์ (The Activity and Experience Curriculum)
6. หลักสูตรแบบบูรณาการ (Integrated Curriculum)
7. หลักสูตรแบบสหสัมพันธ์ (Correlate Curriculum)
8. หลักสูตรแบบเอกัตบุคคล (Individualized Curriculum)
9. หลักสูตรแบบส่วนบุคคล (Personalized Curriculum)

1. หลักสูตรแบบเน้นเนื้อหาวิชา (Subject-Matter-Curriculum)

เป็นรูปแบบที่เก่าแก่ที่สุดซึ่งในการสอนศาสนา ละติน กรีก อาจเรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่าเป็นหลักสูตรที่เน้นเนื้อหาเป็นศูนย์กลาง (Subject-Centered-Curriculum) ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการสอนของครูที่ใช้วิธีบรรยาย ปรัชญาการจัดการศึกษาแนวนี้จะยึดปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism) และสัจวิทยานิยม (Perennialism)

ข้อดี

1. ทำให้ทันเวลาสอน เพราะการสอนเป็นไปอย่างรวดเร็วตามลำดับของเนื้อหาวิชา
2. สะดวกกับครูและผู้จัดหลักสูตร เพราะครูจะใช้ความรู้ที่มีอยู่เลือกเนื้อหาที่ตนคิดว่าสำคัญและจำเป็นมาสอน
3. การวัดผลง่าย และสะดวก เพราะจัดลำดับเนื้อหาไว้แล้ว
4. มีความต่อเนื่องของเนื้อหาดี ความรู้ใหม่จะสัมพันธ์กับความรู้เก่า

5. ถ้าปรัชญาการศึกษาเน้นการถ่ายทอดความรู้ หลักสูตรแบบนี้จะสนองตอบได้ดีที่สุด
6. สามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมได้ดี
7. ช่วยทำให้เด็กเจริญเติบโตทางสติปัญญา

ข้อจำกัด

1. ความมุ่งหมายแคบเพราะเน้นวิชาการ ไม่ได้เน้นพัฒนาการด้านอื่นของนักเรียน
2. นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ยาก เพราะการดำรงชีวิตประจำวันต้องอาศัยหลายวิชามาร่วมผสมผสาน

กัน

3. นักเรียนขาดโอกาสในการพัฒนาความคิด ขาดความเป็นอิสระ ความคิดสร้างสรรค์เกิดได้ยาก

2. หลักสูตรแบบหมวดวิชา (Broad-Field-Curriculum)

เป็นหลักสูตรที่กำหนดเนื้อหาวิชาไว้กว้างๆ โดยนำความรู้ในกลุ่มวิชาผสมผสานกันเข้าเป็นหมวดวิชาเดียวกัน เช่น

หมวดสังคมศึกษา รวมเอาวิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลธรรมเข้าด้วยกัน

หมวดวิทยาศาสตร์ รวมเอาวิชาเคมี ชีววิทยา ฟิสิกส์เข้าด้วยกัน

หมวดคณิตศาสตร์ รวมเอาวิชาเลขคณิต พีชคณิต เรขาคณิตเข้าด้วยกัน

การสอนจะเน้นการผสมผสานเนื้อหาวิชาเข้าด้วยกัน มักจะเป็นการสอนแบบหน่วยหรือการสอนแบบบูรณาการ ครูผู้สอนจะต้องได้รับการฝึกฝนมาอย่างดี มีเอกสารประกอบการเรียนที่สอดคล้องกัน

ข้อดี

1. ทำให้คล่องตัวในการบริหารหลักสูตร เพราะในหมวดวิชาหนึ่งๆ สามารถเชื่อมโยงกันได้สะดวก
2. สามารถนำผลจากการผสมผสานความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
3. ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอด (Concept) ได้ง่ายขึ้น

ข้อจำกัด

1. ในการจัดกิจกรรมตามเป้าหมายของหลักสูตรแบบนี้ทำได้ยาก เพราะต้องอาศัยครูผู้ชำนาญการและรอบรู้จึงจะบรรลุผลได้

2. ยังมีความมุ่งหมายที่เป็นวิชาการ ขาดการพัฒนาในด้านอื่นๆ

3. ยังไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน

3. หลักสูตรที่ยึดกระบวนการทางสังคมและการดำรงชีวิต (Social Process and Life Function)

เป็นหลักสูตรที่สร้างขึ้นโดยยึดสังคมเป็นหลัก โดยคำนึงถึงความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเป็นพื้นฐาน ผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เป็นความคิดตามนักการศึกษา John Dewey โดยยึดหลักปรัชญาพัฒนาการนิยม (Progressivism) จึงมีวัตถุประสงค์จะให้การศึกษเป็นเครื่องมือในการสร้าง และปฏิรูปเสียใหม่ ให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดระบบการเรียน

โดยยึดงานหรือกิจกรรมเป็นหลัก ครูเป็นเพียงผู้เสนอแนะแนวทางเพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างครู-นักเรียน นักเรียน-นักเรียน

ข้อดี

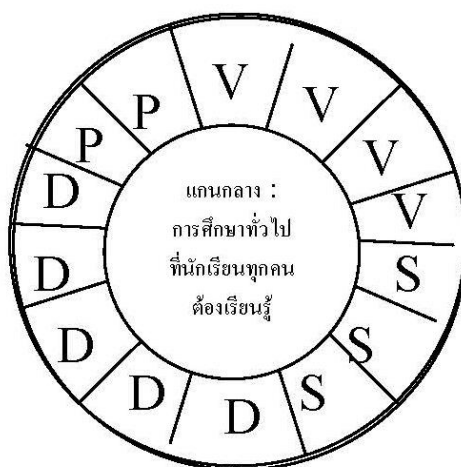
1. เป็นความพยายามในการเอาประสบการณ์ทางสังคมมาให้ผู้เรียนศึกษาความซับซ้อน และความ เป็นจริงของสังคม
2. ทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับขณะเรียน เพื่อการปรับตนในสถานการณ์จริงที่จะเชื่อมโยง ไปสู่สังคมใน อนาคต
3. มีความยืดหยุ่น สามารถปรับให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม
4. มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Active Learning คือ การให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและมีส่วนร่วมใน การจัดกิจกรรมมากที่สุด
5. เป็นแนวคิดพื้นฐานที่สนับสนุนให้เกิดโรงเรียนชุมชนขึ้น

ข้อจำกัด

1. อาจทำให้เนื้อหาวิชาขาดความสมบูรณ์ และสาระสำคัญของเนื้อหาวิชาไป เพราะเน้นความสนใจ ของผู้เรียนมากกว่า
2. การผสมผสานและการจัดหมวดหมู่ของประสบการณ์ยังเป็นปัญหา ถ้าผู้จัดไม่ทราบว่ากิจกรรม หรือประสบการณ์ใดจะมีคุณค่ามากที่สุด
3. การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้อาจทำได้เพียงบางส่วน
4. การจัดกิจกรรมให้ตรงตามวัตถุประสงค์ทำได้ยาก

4. หลักสูตรแบบแกนกลาง (The core Curriculum)

หลักสูตรนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะและเจตคติเพื่อไปพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น โดยกำหนดให้มีวิชาแกนซึ่งทุกคนจำเป็นต้องเรียนตามภาพประกอบที่ 3



V = วิชาชีพ เช่น ช่างยนต์ ช่างแต่งหน้า

S = วิชาเลือกที่สนใจพิเศษ เช่น ดนตรี เซรามิก

P = การเตรียมวิชาชีพ เช่น กฎหมายธุรกิจ ชีววิทยาเตรียมแพทย์

D = วิชาการทั่วไป เช่น สังคมวิทยา ฟิสิกส์

ภาพประกอบที่ 3 โครงสร้างของหลักสูตรแกน

คุณลักษณะของหลักสูตรแกน มีดังนี้

1. มีสัดส่วนของวิชาตามความต้องการของผู้เรียนครบทุกคน
2. มีวิชาร่วมที่ทุกคนต้องเรียน เช่น ภาษา สังคมศึกษา
3. เนื้อหาวิชาเป็นลักษณะการแก้ปัญหาโดยนำวิชาต่างๆ รอบๆ แกนมาใช้
4. มีการจัดเวลาการเรียนสำหรับแกนกลางประมาณ 2-3 คาบ โดยให้ครูที่เป็นแกนกลางหรือครูอื่นๆ

มาช่วยจัดกิจกรรม

5. กระตุ้นให้ครูร่วมวางแผนการเรียนร่วมกับนักเรียน
6. มีการแนะแนวให้ผู้เรียน

ปกติหลักสูตรแกนนี้อาจเหมาะสมกับนักเรียนระดับมัธยมต้น และมัธยมปลายมากกว่าแต่ถ้าในระดับอุดมศึกษาแล้วหลักสูตรนี้ยังไม่ค่อยเป็นที่ยอมรับ

ข้อดี

1. วิธีการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรนี้ช่วยให้ครูและนักเรียนในชั้นมีความสนิทสนมกันมากขึ้น
2. ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมเต็มที่ และสามารถทราบจุดมุ่งหมายของการเรียนดีขึ้น
3. ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงในการเรียน ได้วางแผน เก็บข้อมูล แก้ปัญหา และประเมินผลด้วยตนเอง
4. ผู้เรียนมีโอกาสศึกษาที่ตนเองมีความสนใจ โดยที่ปัญหานั้นๆ อาจเป็นปัญหาของตนเอง หรือปัญหาของสังคมก็ได้

5. การใช้ช่วงเวลาเรียนยาวนานกว่าปกติ ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสศึกษานอกสถานที่สัมผัสกับบุคคลต่างๆ ตลอดจนจัดกิจกรรมที่มีค่าได้อย่างกว้างขวาง

6. สภาพการเรียนการสอนแบบมีปัญหาเป็นแกนกลาง ช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะต่างๆ รวมทั้งทักษะทางสังคม

ข้อจำกัด

1. ต้องใช้อุปกรณ์และเอกสารประกอบการสอนมาก
2. เนื่องจากเป็นหลักสูตรที่แก้ปัญหา อาจทำให้ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ได้ง่ายกว่าและทำให้เสียเวลา
3. การสอนแบบแก้ปัญหาเป็นการสอนที่ยาก ครูต้องมีความรู้ดี เตรียมการสอน วางแผนการสอนที่ดี และต้องใช้อุปกรณ์มาก
4. ครูต้องใช้เวลามากในการวางแผนร่วมกับครูคนอื่น ทำให้ยากแก่การปรึกษาหารือกัน

5. หลักสูตรที่ยึดกิจกรรมและประสบการณ์ (The Activity and Experience)

เป็นรูปแบบของหลักสูตรที่สร้างขึ้นเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของหลักสูตรที่เน้นเนื้อหาวิชาโดยไม่คำนึงถึงความต้องการและความสนใจของผู้เรียน การจัดหลักสูตรนี้ยึดหลักการที่ว่าผู้เรียนได้ทำกิจกรรมที่คำนึงถึงประสบการณ์ที่มีประโยชน์ และมีการวางแผนร่วมกัน การทำกิจกรรมเน้นการแก้ปัญหา โดยยึดหลักปรัชญาการศึกษาแบบพัฒนาการนิยม (Progressivism) นั่นคือ ผู้เรียนจะต้องรู้จักวิธีการแก้ปัญหา ลงมือกระทำ วางแผนด้วยตนเอง เป็นการเรียนโดยการกระทำ (Learning by doing) เหมาะสำหรับเด็กระดับชั้นประถมศึกษา ปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อหลักสูตรนี้คือ ครู โรงเรียน วัสดุอุปกรณ์ การจัดตารางสอน การจัดชั้นเรียน การบริหารงาน

ข้อดี

1. เป็นหลักสูตรที่เน้นประสบการณ์เป็นสำคัญ ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง และเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
2. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียน และการเลือกกิจกรรมการเรียน
3. ผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่ตนถนัด สนใจ และคิดว่าเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของตน
4. ผู้เรียนและผู้สอนมีโอกาสดำเนินงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด
5. เป็นหลักสูตรที่ยอมรับว่าผู้เรียนเป็นบุคคลสำคัญ
6. กระบวนการเรียนการสอนเป็นไปตามขั้นตอน

ข้อจำกัด

1. ถ้าผู้สอนและบุคลากรต่างๆ ขาดความเข้าใจในปรัชญาของหลักสูตรแล้ว จะทำให้ขาดการวางแผน และการดำเนินการที่ดี
2. ถ้าสอนขาดความเข้าใจในจิตวิทยาการสอนและการพัฒนาของผู้เรียนแล้วจะทำให้เกิดปัญหาในการบรรลุเป้าหมายที่วางไว้
3. ถ้าขาดอุปกรณ์ ห้องเรียนไม่พร้อม จะทำให้เกิดปัญหาได้
4. ถ้าครูผู้สอนขาดความกระตือรือร้น และไม่มีความคิดริเริ่มแล้ว การสอนแบบเน้นรายวิชาจะได้ผลดีกว่า

6. หลักสูตรแบบบูรณาการ (Integrated Curriculum)

เป็นหลักสูตรที่รวมประสบการณ์ในการเรียน โดยผู้ทำหลักสูตรคัดเลือกตัดตอนมาจากหลายๆ สาขาวิชา มาจัดเข้าเป็นกลุ่มหรือหมวดหมู่ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่ต่อเนื่อง มีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิต และต่อการพัฒนาของผู้เรียน จุดมุ่งหมายของหลักสูตรนี้เน้นที่ตัวผู้เรียนและปัญหาทางสังคมเป็นหลัก

ข้อดี

1. ช่วยให้มีความสัมพันธ์ระหว่างวิชาสูงสุด เพราะเน้นประสบการณ์ในการเรียนรู้ของผู้เรียนและปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนมากกว่าเน้นที่เนื้อหาวิชา
2. ช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ต่อเนื่อง ได้รับประสบการณ์ตรงที่มีประโยชน์ต่อชีวิตและพัฒนาการของตน
3. กิจกรรมต่างๆ มีความสัมพันธ์ผสมผสานกันดี ทำให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน
4. เนื้อหาวิชาที่ได้คัดเลือกมาอย่างรอบคอบ ทำให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนสูงสุด
5. ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง จึงสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง

ข้อจำกัด

1. วิธีการหลอมวิชาต่างๆ เข้าด้วยกันทำได้ยาก นอกจากชั้นประถมศึกษา
2. ความคาดหวังของครู ผู้ปกครองยังต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้มาก
3. ถ้าครูขาดการเตรียมการจะทำให้ไม่บรรลุผล
4. ครูอาจขาดทักษะในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรม
5. ต้องใช้สื่อการสอนมากซึ่งโรงเรียนส่วนใหญ่มักไม่พร้อม

7. หลักสูตรแบบสหสัมพันธ์ (Correlate Curriculum)

เป็นหลักสูตรที่มีความสัมพันธ์กันในหมวดวิชา นั่นคือ แทนที่ครูผู้สอนแต่ละวิชาจะต่างคนต่างสอนก็นำมาคิดร่วมกัน วางแผนร่วมกันว่าจะจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใดจึงจะก่อประโยชน์ และให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด ซึ่งอาจทำได้ดังนี้ คือ

1. จัดให้มีความสัมพันธ์ระดับที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อนนัก เช่น สอนวรรณคดีก็ให้วาดภาพประกอบ
2. ในวิชาใกล้เคียงหรือคาบเกี่ยวกับกัน ครูผู้สอนต้องวางแผนร่วมกันว่าจะสอนอย่างไรจึงจะไม่ซ้ำซาก
3. ครูอย่างน้อยสองหมวดวิชาวางแผนการสอนร่วมกัน และดำเนินการสอนร่วมกันเป็นคณะ และอาจให้เวลาสอน 2 คาบติดต่อกันไป
4. ใช้วิชาที่สัมพันธ์กัน 2 วิชา หรือมากกว่านั้น ใช้วิธีการแก้ปัญหาร่วมกันโดยใช้เนื้อหาหลายๆ วิชา มาช่วยแก้ปัญหา

ข้อดี

1. เนื้อหาในบทเรียนมีความสอดคล้องผสมผสานกันยิ่งขึ้น ผู้เรียนได้รับความรู้ที่เชื่อมโยงกัน
2. ขจัดความซับซ้อนในหมวดวิชา
3. ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนในสิ่งที่ตนสนใจ และได้รับประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตนักเรียนมากขึ้น
4. ครูต่างหมวดวิชาได้มีโอกาสวางแผนการทำงานร่วมกันมากขึ้นนักเรียนมีโอกาสเข้า

ร่วมกิจกรรม และมีประสบการณ์ตรงมากขึ้น

ข้อจำกัด

1. การบริหารโดยให้ครูมาจัดการวางแผนร่วมกันอาจมีปัญหาเรื่องเวลา
2. ครูบางคนมีอคติ คิดว่าตนเหนือกว่าคนอื่น
3. การจัดตารางสอนติดต่อกันอาจผิดไปจากที่เคยปฏิบัติ
4. อาจไม่ได้รับการยอมรับจากครู เพราะความเคยชินของเดิม

8. หลักสูตรแบบเอกัตบุคคล (Individualized Curriculum)

เป็นหลักสูตรที่จัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการ และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนการจัดหลักสูตรแบบนี้ทำให้ผู้เรียนได้เรียนได้เรียนตามความสามารถ และอัตราเร็วของแต่ละคน มีโอกาสเลือกได้มาก ทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เรียนแต่ละคนมีความรับผิดชอบ โดยยึดหลักปรัชญาสภาวะนิยม (Existentialism)

9. หลักสูตรแบบส่วนบุคคล (Personalized Curriculum)

เป็นหลักสูตรที่ครูและนักเรียนวางแผนร่วมกัน ตามความเหมาะสมและความสนใจของผู้เรียน เรียกว่า สัญญาการเรียนเพื่อส่งเสริมและดึงเอาศักยภาพของผู้เรียนออกมาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทำให้เกิดความยุติธรรมทางการศึกษามากขึ้น ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียน มีทางเลือกกิจกรรมการเรียนหลายด้าน เป็นการศึกษาที่ประกันได้ว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จริง สอดคล้องกับความต้องการ ความสามารถ ความสนใจของตนเองและชุมชน เป็นการจัดหลักสูตรโดยยึดหลักปรัชญาการจัดหลักสูตรโดยยึดหลักปรัชญาสภาวะนิยม (Existentialism) (รุจิรุ ภูสาระ, 2546, หน้า 8-19)

◆ลักษณะของหลักสูตรที่ดี

สังัด อุทรานันท์ (2532, หน้า 211-212 อ้างถึงใน เบญจวรรณ สุธรรมรักษ์ 2546, 10) ให้ความสำคัญเห็นเกี่ยวกับลักษณะของหลักสูตรที่ดีว่าหลักสูตรที่ดีควรมีจุดมุ่งหมายที่ดีและที่สำคัญ คือ ควรตั้งอยู่บนรากฐานของการศึกษาที่ถูกต้อง สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและมุ่งสร้างค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและมีความเสียสละ หลักสูตรจะต้องมีความชัดเจนมีความต่อเนื่อง เน้นให้ผู้เรียนเป็นคนคิดเป็น ทำเป็นมีความสนใจ มีความกระตือรือร้น ส่งเสริมอาชีพตามความถนัดและความสามารถยืดหยุ่นได้ เปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ทศนิษฐ์ สุขเมธิ (ม.ป.ป.) ได้สรุปคุณลักษณะของหลักสูตรที่ดีไว้ ดังนี้

1. มีความคล่องตัว สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพต่างๆ ได้เป็นอย่างดี
2. เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้
3. ได้รับการจัดทำหรือพัฒนาจากบุคคลหลายฝ่าย เช่น ครู ผู้ปกครอง นักพัฒนาหลักสูตร นักวิชาการ เป็นต้น
4. ต้องมีกระบวนการที่ต่อเนื่อง

5. การพัฒนาหลักสูตรควรคำนึงถึงข้อมูลพื้นฐาน เช่น ปรัชญาการศึกษา จิตวิทยาการเรียนรู้และพื้นฐานของสังคม

6. ควรมีเนื้อหาสาระเรื่องที่สอนบริบูรณ์เพียงพอที่จะทำให้ผู้สอนคิดเป็น ทำเป็นและมีการพัฒนาในทุกด้าน

7. จัดให้ตรงความมุ่งหมายของการศึกษาแห่งชาติ

8. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์

9. มีการเพิ่มพูนทักษะ ความรู้ และเจตคติให้กับผู้เรียน

10. มีลักษณะสนองความต้องการ และความสนใจทั้งของผู้เรียนและสังคม

11. บอกแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

12. ชี้แนะเกี่ยวกับสื่อการสอนได้อย่างเหมาะสม

13. บอกแนวทางการจัดและประเมินการสอน

สมณฑา พรหมบุญ (2543, หน้า 6 อ้างถึงใน เบญจวรรณ สุธรรมรักษ์ 2546, 11 และศิลปพนนท์ เกตุทัต 2537, หน้า 1 อ้างถึงใน เบญจวรรณ สุธรรมรักษ์ 2546, หน้า 11) ได้ให้ความหมายที่สอดคล้องกันว่า หลักสูตรควรมีพื้นฐานวิชาการที่กว้างและวิชาชีพที่ลึก เน้นคุณภาพบัณฑิตที่สามารถเชื่อมโยงวิสัยทัศน์กับการดำเนินการ และการปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมเสริมศรี ไชยสรและคณะ (2543, หน้า 57) ได้สรุปลักษณะของหลักสูตรที่ดีกว่า ควรมุ่งเตรียมความพร้อมทางสติปัญญา ความสามารถ รู้คุณค่าของความคิดทางวิชาการ และส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าทางภูมิปัญญา เอกลักษณ์ และวัฒนธรรมของท้องถิ่นในการที่จะพัฒนาความเป็นสากลให้ทัดเทียมกับนานาประเทศในเชิงวิชาการ และมีความรู้เฉพาะด้าน เพื่อจะส่งเสริมความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ที่มีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะชีวิต และสังคม มีคุณธรรม จริยธรรมและดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ

➤ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตร มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Curriculum Development และหากจะพิจารณาคูคำว่า พัฒนา (Development) จะมีความหมายใน 3 ลักษณะ คือ

1. การเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น

2. การเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง และ

3. การเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้า

ในเรื่องของการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ใน 3 ลักษณะดังกล่าวข้างต้นเช่นกันกล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น และการเปลี่ยนแปลงเป็นไปในทิศทางที่กำหนดไปในแนวทางที่ต้องการ ตามที่ได้วางแผนไว้แล้ว

วิชัย วงษ์ใหญ่ กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การพยายามวางโครงการที่จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ตรงตามจุดหมายที่กำหนดไว้

เรื่อง เจริญชัย ให้ความเห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรมิได้หมายความว่าเฉพาะการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติมตัวหลักสูตรของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการแต่เพียงอย่างเดียวรวมความถึงการพัฒนา องค์ประกอบที่สำคัญอื่นๆ ของหลักสูตรอีกหลายประการ กล่าวคือ

1. การพัฒนาสาระความรู้ และประสบการณ์ประกอบเนื้อหาวิชา
2. การพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพ ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
3. การพัฒนาสื่อการสอนประกอบหลักสูตร ได้แก่ แผนการสอน โครงการ เอกสารและวัสดุ

ประกอบการสอน อุปกรณ์ประกอบการสอน เครื่องมือประเมินผล เป็นต้น

เซย์เลอร์ และคนอื่นๆ (Saylor and Other) ให้คำจำกัดความของการพัฒนาหลักสูตรว่า หมายถึง การจัดทำหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือเป็นการจัดทำหลักสูตรใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมอยู่ก่อน นอกจากนี้การพัฒนาหลักสูตร อาจหมายถึงการผลิตหรือสร้างเอกสารอื่นๆ สำหรับผู้เรียนอีกด้วย

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาหลักสูตรมีความหมายครอบคลุมทั้งการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่และการ ปรับปรุงหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น ในหลายครั้งและหลายโอกาส จึงใช้เรียกคำเหล่านี้ รวมเป็นคำๆ เดียวว่า การพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรนับเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาของประเทศแต่ลักษณะการ จัดการศึกษาในประเทศไทยยังมีความแตกต่างจากสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลียหรือยุโรปบางประเทศ ที่ สถาบันการศึกษาในประเทศเหล่านี้ล้วนมีความเป็นอิสระทางวิชาการค่อนข้างสูง สำหรับประเทศไทยนั้น หลักสูตรระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ยังอยู่ในความควบคุมดูแลของ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ส่วนหลักสูตรระดับอุดมศึกษาหรือหลักสูตรสาขาวิชาต่างๆ ในมหาวิทยาลัย นั้น เป็นอำนาจของสภามหาวิทยาลัยหรือสถาบันตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติของมหาวิทยาลัยหรือ สถาบันแต่ละแห่ง สำหรับทบวงมหาวิทยาลัย โดยอำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยตามที่ ปรากฏในพระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการของทบวงมหาวิทยาลัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2537 ข้อ 2 ระบุแต่เพียง ว่าทบวงมหาวิทยาลัยมีหน้าที่กำหนดมาตรฐานการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร การศึกษาในระดับอุดมศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและสถาบันอุดมศึกษาของเอกชน กล่าวโดยสรุป ทบวงมหาวิทยาลัย

อย่างไรก็ตาม แม้หลักสูตรในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ล้วนอยู่ในความควบคุมดูแลของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการก็ตาม การพัฒนาหลักสูตรยังคงมีความจำ เป็นอยู่เสมอ เพราะผู้บริหารและครูเป็นผู้ใช้หลักสูตรต่างจะทราบดีว่าหลักสูตรนั้นๆ เหมาะสมกับสภาพ ท้องถิ่นและความต้องการของโรงเรียนเพียงใด มีจุดเด่นและจุดด้อยอะไรบ้างที่ควรปรับปรุง สิ่งเหล่านี้นับเป็น หน้าที่ของผู้รับผิดชอบที่จะต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์ทันเหตุการณ์ สามารถ สนองตอบความต้องการและความสนใจของผู้เรียนให้มากที่สุด ซึ่งในปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการได้เปิด